

Συμμετοχικό σχολείο και αυτοοργάνωση

Εμπειρίες και προβληματισμοί

**Η λέξη "προσπάθεια" επαναλαμβάνεται συνεχώς στη σκέψη μας, άρα και στα γραπτά μας, γιατί μάλλον η αποτυχία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της αυτοοργάνωσης και δεν μπορεί να γίνει διαφορετικά η γεφύρωση θεωρίας και πράξης. Δεν θεωρούμε ότι κατέχουμε την αλήθεια ή τη συνταγή της επιτυχίας ή ότι έχουμε πετύχει τους στόχους που οι ίδιες θέσαμε.*

Στη Θεσσαλονίκη, εδώ και δύο χρόνια, συναντηθήκαμε μια ομάδα (κυρίως γυναικών), προσπαθώντας να βρούμε χώρο για να εκφράσουμε τις επιθυμίες και τις ανάγκες μας, τους φόβους και τις ανασφάλειές μας, τις θεωρίες και τις εμπειρίες μας, επιδιώκοντας να γεφυρώσουμε αυτά τα δίπολα.

Από διαφορετικές αφετηρίες και ξεχωριστούς δρόμους πιστέψαμε πως είναι απαραίτητο να συνεργαστούμε και να σταθούμε απέναντι σε μία ακόμα κοινωνική διάκριση με βάση την ηλικία - αυτή του παιδιού.

Δίνοντας πολύ χρόνο και ενέργεια, συζητήσαμε και φτιάξαμε ένα σχολείο για τα παιδιά, μαζί με τα παιδιά. Προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε ένα περιβάλλον - κοινότητα χωρίς αποκλεισμούς, όπου τα παιδιά, οι γονείς, οι συνοδοί έχουν άμεση συμμετοχή. Το όραμα - η προσπάθεια αυτή, μπορούμε να πούμε ότι, υλοποιείται σε στιγμές κι έτσι ενθουσιαζόμαστε, χαιρόμαστε, κουραζόμαστε και δυσσαρεστούμαστε. Αλλά, έχουμε διανύσει μερικά βήματα από τη θεωρία στην πράξη και οι ονειροπολήσεις μας για ένα δικό μας σχολείο έγιναν πραγματικότητα.

Στην προσπάθεια, λοιπόν, να οργανώσουμε την καθημερινότητά μας επιλέξαμε μέσα από διαφορετικές τροχιές την αυτοοργάνωση σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητας (στην πρωινή-σχολική, στις δουλειές, στον τρόπο λειτουργίας μέσω συνελεύσεων κ.τ.λ.). Μπορεί μια ανάγνωση να είναι "αν όχι έτσι τότε πώς". Ήταν η αυτοοργάνωση για όλες μία λύση ή μήπως μια απόφαση; Είναι η αυτοοργάνωση ένας μονόδρομος που οδηγεί στη μη ανάθεση; Ίσως ένας τρόπος για να αναλάβουμε εξ' ολοκλήρου την υπόθεση της αγωγής μας και αυτής των παιδιών μας;

Οι απαντήσεις μπορεί να ποικίλλουν ανάμεσά μας και μας αρέσει τόσο, όσο και μας προβληματίζει, γιατί κάπως έτσι φανταστήκαμε την απελευθέρωση των παιδιών μας. Άλλωστε η ελευθερία στην καθημερινότητα είναι μεγάλη ευθύνη για ανήλικους και ενήλικες.

"Η δράση, οι θεωρητικές αναφορές, οι αρνήσεις, λοιπόν, αλλά και η ανθρώπινη διάσταση αποτελούν βασικά στοιχεία. Η ανθρώπινη διάσταση αποτελεί ένα αναμφισβήτητο γεγονός, καθώς η θεωρία και η πράξη δεν μπορούν να περιοριστούν η μία στα όρια της άλλης".¹

Έτσι, το Μικρό Δέντρο είναι ένα αυτοοργανωμένο παιδαγωγικό - ανθρώπινο- εγχείρημα, που ορίζει το σύντομο χρόνο λειτουργίας του μέσα από τη συμμετοχικότητα και τη συνεργασία, την ομοφωνία και τη συνδιαμόρφωση των μελών-δημιουργών του. Τα εργαλεία που έχουν επιλεγεί ή προταθεί ή βρεθεί μπροστά μας συντελούν και τα πολιτικά μας χαρακτηριστικά.

¹Δεκαπέντε παιδαγωγοί. Σταθμοί στην ιστορία της παιδαγωγικής σκέψης, επιμ. Jean Houssaye, μτφ. Δέσποινα Καρακατσάνη, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2000

Η αλληλεγγύη σαν ένα ζωντανό και εύθραυστο πλέγμα σχέσεων, η οριζοντιότητα της δομής όπου όλες συνεισφέρουμε και συναποφασίζουμε, η δικτύωση και επαφή με αντίστοιχα εγχειρήματα, για να συνεχίσουμε να υπάρχουμε θέτοντας το ζήτημα της εκπαίδευσης ως μία από τις προτεραιότητές μας.

Αδιάσπαστη ενότητα με τα πολιτικά μας χαρακτηριστικά είναι οι παιδαγωγικές διαδικασίες. Σκοπός μας είναι μέσα από τη βιωματική μάθηση, τα σεμινάρια, τις αυτομορφώσεις, την κατασκευή παιδαγωγικού υλικού κ.τ.λ., να συνδεθεί το σχολείο με το σπίτι σαν ένα ενιαίο σύνολο της ζωής του παιδιού.

Ο τρόπος που εμπλεκόμαστε σε αυτό το εγχείρημα και οι αντιφάσεις που βιώνουμε είναι για μας τα βήματα από τη θεωρία στην πράξη, από το παρόν στο μέλλον. Η αναγκαία προσαρμοστικότητα και απελευθέρωση των εαυτών μας στην καθημερινότητα της κοινότητας. Έτσι και οι αντιφάσεις μας είναι ζωντανές και δυναμικές.

**Η εμπειρία και οι προβληματισμοί μας από την αυτοοργάνωση*

Το πρώτο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του παρόντος εγχειρήματος που εντοπίσαμε, είναι η συμμετοχή γονέων - οικογενειών σε αυτό. Ζώντας και παρατηρώντας αυτή την ιδιαιτερότητα αντιληφθήκαμε καταρχήν ότι η οικογένεια - σε διάφορες μορφές της- μπορεί να αποτελέσει αφετηρία και έναυσμα για τη συμμετοχή των γονέων στο εγχείρημα, αλλά ταυτόχρονα και τροχοπέδη. Σε μια γενικότερη ανάγνωση θα λέγαμε πως η προσωπική αναγκαιότητα μπορεί να είναι σημείο εκκίνησης, αλλά παράλληλα να σε σταματά από το «συλλογικό». Επίσης προέκυψε ένας μεγάλος προβληματισμός σχετικά με το γεγονός ότι μιλάμε για συλλογικότητα αλλά εν τέλει συμμετείχαν σε αυτήν κατά κύριο λόγο οι μαμάδες και όχι οι μπαμπάδες πράγμα που γεννά και το ερώτημα του κατά πόσο εν έτη 2015 η ανατροφή των παιδιών είναι ζήτημα της μαμάς.

** Αυτοοργάνωση και αλληλεγγύη*

Το σύνολο των μελών του εγχειρήματος αναγνωρίζουμε την αλληλεγγύη σαν βασική αρχή και αξία μας. Έτσι, προσπαθήσαμε να την πραγματώσουμε μέσα σε ένα πλέγμα σχέσεων και δυναμικών, τόσο στην καθημερινότητα όσο και στην παιδαγωγική μας. Μέσα σε μια ομάδα με τόσο διαφορετικούς ανθρώπους αρχίσαμε να προβληματιζόμαστε για το κατά πόσο μπορεί η αλληλεγγύη να εκφράζεται έμπρακτα, αν δεν μπορείς να συναισθάνεσαι, να μπαίνεις στη θέση της άλλης ή του άλλου, να κατανοείς, να αντέχεις και να αποδέχεσαι τη διαφορετικότητα διαρκώς, σαν μια νέα στάση ζωής σε διαρκή εξέλιξη.

** Αυτοοργάνωση και οικονομικό ζήτημα*

Στο Μικρό Δέντρο οι τρόποι που έχουμε επιλέξει για να καλύπτονται τα έξοδα του εγχειρήματος είναι η οικονομική συνεισφορά των οικογενειών και οι δράσεις οικονομικής ενίσχυσης. Σε σχέση με τον πρώτο τρόπο και επειδή επιθυμούμε ένα σχολείο ανεξάρτητο από

ταξικά κριτήρια, παρόλο που στην πραγματικότητα ανάμεσά μας δεν θα εντοπίσετε μειονότητες, έχουμε θέσει ένα μίνιμουμ, που πολλές φορές ξεπερνάμε προς τα πάνω, προς τα κάτω ή σε βάθος χρόνου. Δηλαδή, με λίγα λόγια, τα βρίσκουμε μεταξύ μας. Ως προς το δεύτερο τρόπο, έχουμε κάνει κινήσεις οικονομικής ενίσχυσης με εκδηλώσεις, κατασκευή παιδαγωγικού υλικού που προωθούμε στις οικογιορτές και σε άλλους αυτοργανωμένους χώρους και άλλα -λιγότερο ή περισσότερο ευφάνταστα- πράγματα. Το βασικό πρόβλημα που προκύπτει πάντα σε σχέση με το οικονομικό ζήτημα είναι με απλά λόγια ότι τα χρήματα δεν επαρκούν. Κι έτσι αυτό ήταν και είναι ένα μόνιμο θέμα με το οποίο ερχόμαστε αντιμέτωπες.

** Αυτοοργάνωση και χρόνος*

Πίσω από την αναφορά της «συμμετοχικότητας» και του «ενεργού ρόλου», κρύβεται μια μεγάλη αλήθεια που λέει ότι διαθέτουμε πολύ από τον χρόνο μας και τις εαυτές μας στο εγχείρημα. Έτσι, ήταν διαρκώς ένα κοινό βίωμά μας, ότι ο χρόνος δεν μας φτάνει, ότι ο προσωπικός-ελεύθερος χρόνος φαντάζει σαν μια πολυτέλεια. Ότι τελικά, υπάρχουν φορές που αδυνατούμενα απολαύσουμε την ευχαρίστηση της συμμετοχής εξαιτίας της έντονης πίεσης.

** Αυτοοργάνωση και οριζόντιες διαδικασίες*

Αυτό το κομμάτι μας προβληματίσε τόσο πολύ, που εν τέλει, μόνο προβληματισμούς και ερωτήματα έχουμε να καταθέσουμε. Έχοντας διακρίνει, λοιπόν, συλλογικά την ύπαρξη διαφορετικών ταχυτήτων μέσα στην ομάδα, την εφημερότητα για κάποια μέλη, αλλά και τις διαφορετικές αφετηρίες, αναρωτιόμαστε. Μπορεί, υπό αυτές τις συνθήκες να υπάρξει ισότιμη συμμετοχή; Και επιπλέον, όταν δεν υπάρχει κοινός πολιτικός στόχος, όταν το σύνολο της ομάδας δεν εντοπίζει εξίσου και από κοινού ζητήματα αγώνων και διεκδικήσεων, μπορεί άραγε να υπάρξει συλλογικότητα;

Έχοντας έρθει αντιμέτωπες/οι ουκ ολίγες φορές με το θέμα του τι ρόλο κατέχει, πού στοχεύει και πού όντως μπορεί να φτάσει ένα αυτοοργανωμένο παιδαγωγικό εγχείρημα μέσα στην ελληνική κοινωνία του σήμερα με τα χαρακτηριστικά που την διέπουν, τέθηκε έντονα ο προβληματισμός του εάν η ύπαρξη του Μικρού Δέντρου αποτελεί μία ακόμα εναλλακτική αναφορικά με την αγωγή του παιδιού, ή αν αποτελεί κομμάτι ενός αγώνα για την ελευθερία.

Σε κάθε περίπτωση και με όλους αυτούς του προβληματισμούς, μπορούμε να πούμε με σιγουριά πως η ίδια η πραγμάτωση της αυτοοργάνωσης είναι ένας συλλογικός, κοινωνικός και -κυρίως- διαρκής αγώνας.

** Συμμετοχικότητα γονέων #1*

Η ενεργητική παρουσία των γονέων στο Μικρό Δέντρο εκφράζεται και επεκτείνεται σε όλα τα επίπεδα του εγχειρήματος με τη διαχειριστική

συνέλευση των ενηλίκων να κατέχει τον κεντρικό ρόλο. Σε αυτήν οι γονείς συνδιαμορφώνουμε και προγραμματίζουμε με κεντρικό άξονα την ιδιότητα μας ως γονείς Πέρα από τον μικρόκοσμο της οικογένειας. Καλούμαστε εκεί, όπως τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας, να αποκτήσουμε λόγο, ευθύνη και δέσμευση μέσα στη λειτουργία του εγχειρήματος. Ενημερωνόμαστε για τις αποφάσεις της παιδικής συνέλευσης, έτσι βρισκόμαστε σε μια δημιουργική διαδικασία να αλληλεπιδρούμε με τα παιδιά μας σε μια άλλη διάσταση. Σε αυτήν που τα παιδιά μας, ως μέλη ενός άλλου υποσυνόλου της κοινότητας, συνδιαμορφώνουν και προτείνουν ιδέες. Από μια εκδρομή έως ένα σοκολατένιο κέικ. Και περά από αυτές τις προτάσεις, που δεν είναι καθόλου ασήμαντες, καλούμαστε να αναγνωρίσουμε πως τα παιδιά μας μπορούν να υπάρξουν υπεύθυνα και αυτόνομα σε διαδικασίες, όπου δεν υπάρχουν οι συναισθηματικές αγκυλώσεις απέναντί τους. Ούτε υπάρχει η υποταγή και οι χειρισμοί ή οι δωροδοκίες, συνήθη μέσα επιβολής απόψεων των ενηλίκων στη συναναστροφή τους με παιδιά. Δεσμευόμαστε, δηλαδή, από τα ίδια χαρακτηριστικά που έχουμε θέσει στον παιδαγωγικό χαρακτήρα του εγχειρήματος για ισότιμη συμμετοχή και βαρύτητα των απόψεων όλων των συμμετεχόντων. **Καλούμαστε να μην ενεργήσει παρορμητικά σε ένα πλαίσιο που θεωρεί λιγότερο σημαντική την άποψη ενός παιδιού, γιατί οι δουλειές και οι ευθύνες τρέχουν. Αυτό είναι το στοιχείο που αυτόματα θέτει άλλους όρους στην επικοινωνία μας με τα παιδιά.**

**Συμμετοχικότητα γονέων #2*

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του Μικρού Δέντρου αποτελεί ο τρόπος συμμετοχής των γονέων στη ζωή του σχολείου. Πολλοί ακούγοντας τη λέξη συμμετοχή ίσως να φαντάζονται βραδιές συνάντησης γονέων και παιδαγωγών στις οποίες γίνονται ενημερώσεις σχετικά με την σχολική καθημερινότητα όπου και εκφράζονται διάφοροι προβληματισμοί και από τις δύο πλευρές. Ωστόσο τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά.

Στο Μικρό Δέντρο ο γονέας δεν είναι επισκέπτης στο σχολείο, ούτε το μέσο μεταφοράς του παιδιού που σταματάει μπροστά στην καγκελόπορτα και το βλέπει να απομακρύνεται, ή να έρχεται το μεσημέρι από τα απόκρυφα μέρη του σχολείου που είναι προσβάσιμα μόνο σε αυτούς που έχουν δικαιοδοσία. Εδώ η πόρτα είναι ανοιχτή κάθε πρωί για να μπει μέσα παιδί και μαμά ή μπαμπάς και να αποχαιρετιστούν όταν και οι δύο είναι έτοιμοι. Σε ένα «σχολείο – σπίτι» όπως το ονομάζει ο Λουκάς, όπου όλοι μπορούν να μπουν με το δικό τους κλειδί, σίγουρα ένα παιδί μπορεί να νιώσει μόνο ασφάλεια εφόσον πρόκειται για ένα ακόμη σπίτι για μία ακόμη οικογένεια.

Στο Μικρό Δέντρο οι γονείς μαγειρεύουμε και τα παιδιά ρωτάνε να μάθουν ποιος ήταν ο σημερινός μάγειρας. Στο σπίτι μαγειρεύει και ο Λουκάς και κάνει ένα ζελέ για γλυκό γιατί ξέρει ότι μαγειρεύουμε για το σχολείο. Είναι ιδιαίτερο, σε έναν κόσμο που όλα προσφέρονται έτοιμα στα ράφια των καταστημάτων ή σε μορφή παροχών έναντι αμοιβής, να περνούν ξαφνικά όλα από τα χέρια σου και να γίνεσαι μέρος αυτού, χωρίς να είσαι μόνο ένας θεατής. Ξαφνικά όλα αποκτούν μία άλλη αξία. Μία αξία που γίνεται αισθητή και στα παιδιά.

Στο Μικρό Δέντρο δεν κλείνουμε ραντεβού με την παιδαγωγό μας επειδή δεν μπορούμε να εξηγήσουμε που οφείλεται μια αλλαγή στην συμπεριφορά του παιδιού. Αλλά ούτε η δασκάλα μας, μας περιμένει μπροστά στην πόρτα για να μας «ενημερώσει» για τα καμάτά του. Εδώ βλέπουμε καθημερινά παίρνουμε το χρόνο μας, συντονιζόμαστε βρίσκουμε

κοινούς δρόμους που εφαρμόζουμε στο σπίτι και στο σχολείο. Ακόμη και στις εκδηλώσεις μας που και αυτές αποφασίζονται και οργανώνονται από εμάς αφισκοκολλούμε οικογενειακώς και κάθε φορά που βγαίνουμε στο δρόμο ψάχνουμε να τις ξαναβρούμε με αγωνία για να δούμε αν είναι ακόμα εκεί. Οι αφίσες κρέμονται και στα δωμάτιά μας και οι γιορτές δεν είναι κάποιο δρώμενο που έχουν οργανώσει οι υπεύθυνοι του σχολείου και για ακόμη μια φορά είμαστε απλοί καλεσμένοι θεατές. Εμείς οι ίδιοι είμαστε η εκδήλωση. Ακόμη και αυτό το κείμενο το διάβασε και το επιμελήθηκε ο Λουκάς.

Αν λοιπόν ο χρόνος μας είναι περιορισμένος γιατί δουλεύουμε είμαστε απίστευτα κουρασμένοι/νες και δεν προλαβαίνουμε να ανταποκριθούμε σε όλα τα παραπάνω τότε δεν θα έπρεπε να τα θεωρήσουμε ποτέ υποχρεώσεις αλλά συμμετοχή στη ζωή του παιδιού μας.

Αγάπη, γνώση, αλληλεγγύη

Θεσσαλονίκη, Ιούνης 2015

alliotikosxoleio@yahoo.gr

